

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. VI. De verbis exprimentibus (sic!) naturam legis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

§. VI.

De verbis exprimentibus naturam legis.

273. **I**N hac materia magnus omnino fons est dubitationum. Nam etsi frequenter constet de verbis legem exprimentibus; plura tamen in dubitationem veniunt, 1. an verba sint *præceptiva*, aut *vetantia*; an solum *hortativa*, *consiliativa*, an importent obligationem conscientiae ad ipsum actum à lege immediatè ordinatum, an ad solam pœnam? &c. item esto sint præcipientia, vel prohibentia, an eo ipso obligent sub culpa gravi, ex hoc præcisè, quòd verba sint graviter prohibentia? vel quòd sint de materia secundum se gravi? vel imponant transgressoriù pœnam gravem &c. Pro resolut.

274. Not. 1. ex dictis n. 234. certum esse, quòd legislator tam civilis, quàm Ecclesiasticus, obligare possit in conscientia suos subditos; quia obedientiae præceptum, vel potius obligatio obediendi, est non tantum juris humani, sed divini. Nam ad Roman. 13. v. 2. dicitur: *qui resistit potestati, DEI ordinationi resistit; qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Item 1. Reg. 3. *Non te abjecerunt, sed me.* Ex quo clarè sequitur omnes leges humanas obligare in conscientia; quia ipsarum transgressio non est tantum offensà respectu Principis hominis, sive legislatoris humani: sed etiam DEI, adeoque necessariò lædit transgressoris conscientiam; ita communis cum S Thoma 1. 2. q. 96. a. 4.

275. Not. 2. in dubio, utrum verba legislatoris sint *consilium*, an *lex*? reputanda consilium; ita Sanchez l. 6. in decal. c. 4. n. 26. & 62. similiter, quando de veniali obligatione possunt intelligi, non debere ad mortalem extendi, juxta Sanchez loc. cit. ex vulgato axiomate, *quòd in dubio pro subditis sit judicandum*, ne scilicet graventur certò, ubi dubium est de lege posita.

Not. 3. verba, quæ ex communi Doctorum consensu legem affirmativam significant, esse sequentia: *præcipio, jubeo, impero, mando*: Quæ verò negativam, regulariter hæc: *prohibeo, inhibeo, veto, interdico*; ita Sanchez cit. n. 3. sed Sà V. *lex*, quem sequitur Azor in præfenti, putat verba *jubeo* vel *mando*, non importa-

Tom. I.

re gravitatem præcepti. Alia superioribus æqualia sunt, *teneantur omnes, obligentur omnes, nemini liceat*, & generaliter omnia, quæ necessitatem important: Sanchez cit. n. 38. Verum in his ipsis multi doctorum variant; quare

Not. 4. quòd, etsi verbum, *debet*, juxta 276. communiosem importet necessitatem, seu præceptum; quandoque tamen solum *debitum* honestatis, & decentiæ. Prima pars probatur pluribus juris utriusque textibus à Barbosa, de diction. usu frequent. dict. 77. à n. 1. & constat ex c. *Proposuit*, 24. §. *Super quo*. de appellat. ubi dicitur, quòd judex, à quo appellatur (quia appellanti omnino suspectus est) *non debet* cum ad respondendum super alijs compellere. Idem habetur in c. *oblatæ*, 57. §. *Superior quog.* ibi: potest, *imo debet* Superior Judex, ad quem fuerat appellatum, terminum providè moderari, ne gregi Dominico diu desit cura Pastoris.

277. Secunda pars etiam probatur. Nam 1. ubi verbum *debet* dirigitur ad personam, cujus favore profertur, non significat necessitatem, vel præceptum; sed tantum debitum honestatis, & decentiæ; cum enim possit renuntiare favori sibi concessò, eo ipso non est debitum præcepti, ut colligitur ex L. *Cum Pater*, 79. §. *mando*. ff. de Legat. 2. junct. Gloss. V. *Juri*. Secundò, quando subiecta materia repugnat, non importat necessitatem, seu præceptum, sed debitum solum decentiæ, ut diximus l. 4. tit. 1. quod verum est, quamvis addatur dictione *omnino*; ubi enim materia, in quam præceptum cadere deberet, præcepto repugnat, eo ipso legislator nolle præcipere meritò præsumitur; ita Sanchez l. 4. de matr. D. 23. n. 2. Abbas, Felinus, & alij apud Barbos. cit. n. 6. Et hoc etiam verum est in casu, quo si significaret præceptum, resularet absurdum, vel alicujus juris correctio, juxta L. *Prætor*, ff. de edendo. Imola in Clementin: *Attendentes, de statu Monach.* n. 7. & alij

278. Tertiò: quando verbum *debet* jungitur particula, quæ importat consilium (ut cum dicitur: *humiliter debet*) non necessitatem, sed decentiæ debitum importat; quia tunc à proprietate suæ significationis per adjunctum terminum distrahitur. ita Sanch. l. 6. *summe* c. 4. à n. 36. Gloss.

I 2

in 6.

in c. 1. dist. 6. V. humiliter. Similiter particula *non licet* non significat semper prohibitionem gravem, esto assumatur à Concilio generali; sic in Concilio Altifiodorenfi *can. 15.* dicitur: *non licet mortuum supra mortuum mittere*; & *can. 18. non licet presbytero in Ecclesia stare, dum Misse dicuntur*; & tamen non est graviter prohibitum. Quintanad. *singul. tr. 2. singul. ult. n. 3.* Unde idem tenet (quando *ly non potest* invenitur in jure, vel Pontificali) non induci propterea nullitatem actûs. Nam, cum dicitur, *non potest quis justificari, nisi prius fuerit peccatum confessus*, non significatur nullitas; cum possit per contritionem. Aliquando autem idem est, ac, *non decet, non expedit, non oportet* &c. Quintanad. *tr. 2. singul. 7. n. 4.* ubi docet validè patrum agere in confirmatione, qui confirmatus non est.

279. Verbum *oportet*, variè etiam sumitur. Nam interdum excludit *judicij arbitrium*, ut habetur *L. Verbum oportere 37. ff. de Verb. Signif.* Interdum accipitur pro *consentaneo, & opportuno*, ut testatur *Rebuff. V. Idem dicerem*, apud Pereyram in Elucidario de legibus *l. 1. elucid. 9. n. 223.* quandoque importat *necessitatem*, seu *præceptum*, teste *Valentiâ 1. 2. D. 7. q. 7. p. 6.* quæstiunc. 2, quandoque solam *decentiam*, ut tenet *Salon. 2. 2. q. 77. a. 1. cant. 8.*

280. Verbum *admoneo* non inducit *mandatum* per *L. Idemq. §. si quis ea, quæ. ff. mandati.* Verbum *monco* solùm importat *concilium*, *Vasq. 1. 2. q. 96. a. 4. D. 158. c. 3.* Si autem dicatur: *moneas, & inducas*, non indicari præcisam coactionem, nec per hoc dari potestatem compellendi, vult *Pereyra cit. n. 223.* Subjungens verbum *statuimus* esse novi juris inductivum, juxta *c. statuimus de offic. delegat. in 6.* interdum autem significare rem perfectam, & habere vim sententiæ definitivæ juxta *Gloss. V. statuimus, in c. Cum ab uno*, de sent. & re judicat. in 6.

281. De verbis imperativi modi dubium est, an absolutè prolata præceptum contineant? Sunt autem hujusmodi: *facite, caveate, solvite, abstineant omnes, nemo audeat.* *Emman. Sâ V. Lex. n. 6.* docet, ea solùm importare obligationem sub veniali: *Sanchez cit. in decal. l. 6. c. 4. n. 39.* judicat in similibus standum regionis con-

fuetudini; quòd si neque de ea constet, docet recurrendum ad materiæ gravitatem, & necessitatem; quæ, si existimetur à legislatore ponderata, censenda erunt verba graviter præceptiva. Et hoc est probabilius; quia in decretis Concilij; & Pontificum, uti habetur *in Clement. Exivi, de verb. signif. §. Item* ex hujusmodi verbis cum materiæ gravitate conjunctis bene colligitur gravitas præcepti, argumento ducto à legibus canonicis ad civiles; ita *Castropal. tom. 1. tr. 3. d. 3. p. 9.* de legibus.

Dices: *Alexander VII. die 18. Martij, 1665.* ut scandalosam damnavit opinionem asserentem: verba Concilij *Trid. sess. 13. c. 7. quàm primùm confiteatur*, non esse præceptum. Hinc *P. Matthæus de Moya in qq. select. Theolog. moral. tr. 6. d. 4. q. 3. §. 5. n. 33.* opinioni, principio, prioris numeri traditæ, non audeat ad hære. Verùm hæc non adversantur doctrinæ de verbis imperativi modi traditæ. Nam ratio præcepti non eruitur in præfenti casu ex solo verbo *confiteatur*, quod est imperativi modi; sed ex materia substracta, quæ in sumpturo sacram Eucharistiam de necessitate requirit animum non conscium peccati gravis, consequenter exigit ejus delectionem per Sacramentum pœnitentiæ, quod est medium (quoad nos) securius, & communius ad statum gratiæ.

Inter verba, quæ sui naturâ, nec præceptum important, nec præcepto acquipollent, numerat *Sanchez l. 6. decal. c. 4. n. 40.* & *Pereyra cit. n. 224.* sequentia: *monemus, hortamur, intendimus, ordinamus, statuimus, constituimus, innovamus, volumus, decernimus, sancimus.* Et per hæc, ait *Pereyra*, si ponantur, quin aliunde materiæ gravitas, vel superioris intentio appareat, nullius culpæ obligationem imponi; cujus ratio est; quia dum non constat subdito, actum à legitimo superiore suo esse præceptum, vel vetitum sub obligatione conscientiæ; omissione, vel positione talis actûs non violat subjectionem suo superiori debitam; sed in dato casu nec ex verbis, ut ponit casus, nec ex materiæ gravitate, nec aliunde constat superioris intentio; ergo.

Ex his tandem concluditur, cum tota vis humanæ legis, *saltem radicaliter*, pen-

pendeat à voluntate legislatoris, qua posita jus naturale subditos stringit ad ei parendum rectè quidem colligi, superiorem velle obstringere in conscientia, quando utitur *verbis præceptum importantibus*, vel ex natura sua, vel ex recepto jam usu in tali Provincia: non tamen rectè concludi universaliter ex solis illis verbis præceptivis, eam obligationem, vel *esse gravem*, ut constabit ex dicend. in seq. vel esse determinatè *de actu, per legem immediatè ordinato, seu prescripto*. Nam quando præcipitur, vel prohibetur aliquis certus actus, vel simul imponitur transgressoribus pœna legalis, vel non? si non? actus immediatè ordinatus à lege cadit sub obligationem conscientia in casu, quo lex utitur verbis præceptivis, tunc enim ratio præcepti externè significata, in aliud cadere non potest, expressum à lege. Sin autem simul imponit pœnam Spiritualem, quæ necessariò supponit culpam conscientia; saltem indirectè, actus immediatè ordinatus à lege, cadit sub obligationem conscientia; cum pœna, quæ tunc directè imponitur, statui non possit in dato casu, nisi propter culpam contra conscientiam, ut ponit casus: si denique pœnam solùm temporalem? & non utatur verbis præceptivis, *directis ad actum immediatè ordinatum* à lege, tunc obligationem conscientia, significatam verbis præceptivis simul, & pœnalibus, non esse determinatè de ipso actu immediatè ordinato à lege, sed duntaxat de pœna, constat ex dictis; ergo ex hoc, *quòd lex utatur verbis præceptivis*, non rectè infertur universaliter obligatio conscientia *de actu immediatè ordinato à lege*

285. Concluditur 2. quòd, licèt superior aliquid ordinet, & utatur verbis vel formaliter, vel æquivalenter præceptivis, etiam directis ad actum immediatè prescriptum per eam superioris ordinationem, non semper sequatur, cum actum esse sub obligatione conscientia sic, ut transgressio sit peccatum, si scilicet aliunde constet, superiorem non intendere subditis velle imponere obligationem conscientia, uti contingit in multis Religionibus, quarum leges, & regulæ (quantum est ex ipsis) non obligant sub peccato etiam veniali.

286. Concluditur 3. quandoque fieri, quòd superiores utentes verbis communibus (ni-

mirum nec formaliter, nec æquivalenter præceptivis) addant alia pariter non præceptiva, quæ tamen ex communi, & recepto jam usu, superioris voluntatem præceptivam sufficienter indicant; atque aded quoties Superior sic mentem suam declarat, intelligendum, *verè præcipere*. Unde si dicat legislator: *ordinamus in virtute obedientia, in virtute Spiritus sancti, sub interminatione pœna aeterna, sub comminatione indignationis SS. Apostolorum Petri, & Pauli*, semper censendum esse verè præcipere.

Concluditur 4. posse ex statutis particularibus communitatum particularium usurpari verba rigorosè præceptiva, nec tamen continere rigorosum præceptum. Unde si quis diceret in Societate JESU *præcipio, impero, mando*: & non adjungeret, *in nomine JESU, in virtute Spiritus sancti, vel in virtute S. obedientia*, non censeretur graviter præcipere. Si tamen relictis prioribus diceretur: *mando sub excommunicatione, vel sub interminatione pœna aeterna*; putat Thomas Sanch. *cit. in decal.* fore grave, & rigorosum præceptum. Hanc exceptionem, quam facit Societas, fecerunt antecedenter plures alia Religiones. Unde præter illa, quæ sunt juris communis, recurrendum in similibus ad municipalia, quæ si defuerint, standum est in jure communi.

Concluditur 5. omnino credendum, 288. verbum *præcipio*, seu *præceptum* usurpatum in jure canonico, vel civili, semper importare aliquam obligationem conscientia, nisi ejus significatio ex aliquo adjuncto minuat. Plures hujus rei probationes affert Cardenas *in Crisi Theol. tr. 3. de legibus D. 24. à n. 5.* sufficiat ea, quæ suggerit Clementina *Exivi de verb. signific.* Nam cum Clemens fuisset consultus, quæ regulæ Franciscanae obligarent graviter, quæ non? respondit, quòd, quæ significantur voce *præcepti*, aut *æquivalenti*, importent obligationem gravem, nimirum supposita gravitate materia. Sic enim textus ait: *apertè discrevit, quòd quoad quaedam ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quoad quaedam alia, non; cum quoad quaedam ipsorum verbum apponatur præcepti, vel æquipollentis eidem; & quoad aliqua verbis alijs sit contentus*, nimirum Legislator. Unde sic arguitur: quando

quando legislator utitur verbo *præceptum*, vel *ei equipollente*, ex vi illius verbi, significatur obligatio conscientie, & quidem gravis attenda materia gravitate, ut declaravit Pontifex in *Clement. Exivi*; ergo verbum *præcipio*, seu *præceptum*, ex vi *nativæ significationis suæ*, quam habet ex communi jam, ac naturali usu suo, in jure importat aliquam obligationem conscientie, nisi ex aliquo adjuncto illius significatio minuatur.

289. Dixi 1. *Ex vi nativæ significationis suæ*, quam nimirum habet ex institutione sua, communiter jam recepta; licet accidentaliter in communitatibus privatis ex declarata legislatorum voluntate ejusmodi verbum sumatur infra significationem suam nativam pro obligatione, seu debito solius decentie, ac honestatis, nimirum absque obligatione peccati, ut diximus n. 285. Dixi 2. quod verbum *præcipio*, seu *præceptum*, quo legislator utitur, *semper importet aliquam obligationem conscientie*. Nam et si Cardenas cit. velit hoc universaliter intelligi, ut, quoties legislator utitur eo verbo, significetur obligatio conscientie, & non solum obligatio *pœnalis*, consequenter etiam *moralis* ad ipsum actum sub lege positum; hoc tamen universaliter admitti non potest. Nam in casu, quo apponit pœnam transgressoribus temporalem, & utitur verbis præceptivis (si hæc non dirigantur ad actum immediate præscriptum a lege) important solum obligationem conscientie ad pœnam juxta dicta sup. non autem ad actum immediate positum sub lege, ut diximus loco cit. Dixi 3. *nisi ex aliquo adjuncto minuatur ejus significatio*. Certum enim est, terminos ex adjuncto aliquo syncategoremate, vel alio termino, ex materia substrata, vel ipso etiam contextu, vel clausulis appositis, à propria quandoque significatione distrahi, ampliari, alienari, ut constat ex his, *homo moritur, justus peccat, &c.*

290. De verbo *statuo* extat etiam speciale capitulum, quo Clemens III. *c. In ijs. 15. de verb. signific. in casu*, ubi dubitatum fuit: an verbum *statuo*, vim sententie inter partes habeat? dubitationem resolvit. Cum enim in quadam controversia inter partes A & B definienda, Archiepiscopus Mediolanensis post causæ cognitionem, in prolatione sententie, non fuisset usus his verbis: *talem partem condemno, vel talem partem ab-*

solvo: sed ita pronuntiasset: *ita statuo, & præcipio*, dubitatum fuit: an ea sententia esset firma? cum verbum *statuo* non videatur habere vim sententie?

Rescripsit Pontifex Clemens III. ut vult Gonzalez; aut Coelestinus III. ut notat Wagnereck ad dictum *c. In his*, vel, ut alter vult, *In ijs*, hæc formâ: *Nos attendentes*, quod hoc verbum *statuo*, secundum legem, rem perfectam significat, & cum effectu, non verbotenus accipitur (nimirum in eo casu) ite secundum Gregorium, quod præcipitur, & imperatur; & quod imperatur, necesse est fieri; & aliquando si non fiat, pœnam habet: considerantes nihilominus, quod juxta eundem Gregorium, *non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem; quia intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni*: interpretamur in præfati articulo, & definimus, quod præfati Archiepiscopi verba, tali formâ prolata, *perpetuo valituræ sententie obtineant firmitatem*.

291. Ex quo textu colligitur 1. quod sententia definitiva debeat continere abolutionem, vel condemnationem, ut dicitur 2. q. 6. c. *Ei, qui; L. omnium Judicum, C. de sent. & interloc.* hanc autem sufficienter contineri, si exprimitur per verba æquipollentia, ut in textu cit. per verba: *statuo, & præcipio*; de quo plura Gonzalez in cit. c. 15. *de Verb. signific. n. 2.* Colligitur 2. an verbum *statuo* importat præceptum, an non? non tam definiendum nudo ipsius verbi, aut vocis spectato cortice, sed potius spectatâ intentione loquentis, cum huic verba deservire debeant, non econtra; quod maxime etiam obtinetur, si consideretur materia substrata cum suis circumstantijs, ut casus explicat in hoc textu; & hoc in materia legum præcipuum est, ut stetur intentioni ferentis legem.

§. VII.

An, cum verba legis sunt graviter præceptiva, recte colligatur obligatio gravis.

292. Quæstio est 1. an verba mentem legislatoris indicantia, si sint graviter præceptiva, sola sufficiant ad inducendam, vel cognoscendam gravem obligationem?